

УДК 342.534(477):336.719.2

DOI: <https://doi.org/10.32631/pb.2023.2.17>

КРИСТИНА ВОЛОДИМИРІВНА КИСИЛЬОВА,

кандидат юридичних наук,
Харківський національний університет внутрішніх справ,
кафедра фундаментальних та юридичних дисциплін;

 <https://orcid.org/0000-0001-6872-5209>,

e-mail: kisileva.k@ukr.net;

ДАР'Я ВІКТОРІВНА КОРОБЦОВА,

кандидат юридичних наук, доцент,
Харківський національний університет внутрішніх справ,
кафедра правового забезпечення підприємницької
діяльності та фінансової безпеки;

 <https://orcid.org/0000-0003-2571-8433>,

e-mail: korobczovad@gmail.com

ДЕПУТАТСЬКИЙ ЗАПИТ НА ОТРИМАННЯ ІНФОРМАЦІЇ, ЩО СТАНОВИТЬ БАНКІВСЬКУ ТАЄМНИЦЮ В УКРАЇНІ: НАГАЛЬНЕ ПИТАННЯ СЬОГОДЕННЯ

Статтю присвячено дослідженню особливостей запиту народного депутата України до банківських установ з метою отримання інформації, яка становить банківську таємницю. Наголошено, що сьогодні інформація є важливим ресурсом для соціально-економічного, технологічного та культурного розвитку. Крім того, інформація визначається як найважливіша цивілізаційна цінність і має домінуючий статус. З огляду на це інститут банківської таємниці є обов'язковим атрибутом правової системи держави, зміст якої зумовлюється особливостями економіко-правової доктрини і формуванням нормативної бази. Проаналізовано систему нормативно-правових актів, якими регулюється належне функціонування правового режиму банківської таємниці. Визначено основні шляхи, за допомогою яких банки зобов'язані забезпечити збереження банківської таємниці. Акцентовано увагу на нормативних засадах, які встановлюють вичерпний перелік підстав для отримання інформації, що містить банківську таємницю, та органів, які мають право на отримання такої інформації.

Окреслено основні позиції щодо необхідності надання народним депутатам права на отримання інформації, що становить банківську таємницю. Представники першої акцентують свою увагу на тому, що народні депутати не повинні отримувати доступ до банківської таємниці; виразники другої навпаки обґрунтовують свою позицію необхідністю і правомочністю отримання народними депутатами такої інформації. Аргументуючи свої погляди, кожна зі сторін спирається на чинне законодавство України. Крапка у вирішенні цього питання була поставлена лише за допомогою рішення Конституційного Суду України.

Встановлено, що можливість запиту з боку народного депутата України до банківської установи щодо отримання конфіденційної інформації передбачена в чинному законодавстві, однак лише в чітко визначених межах, а саме: інформація необхідна для проведення законопроектної роботи; питання, що розглядаються і пов'язані з отриманням такої інформації мають бути віднесені до повноважень Верховної Ради України.

Зауважено, що запит до банківських установ з метою отримання інформації з обмеженим доступом за певною процедурою може вчинятися одноосібно або через діяльність комітетів Верховної Ради України.

Ключові слова: народний депутат України, банківська таємниця, Національний банк України, Конституційний Суд України, депутатський запит, інформація з обмеженим доступом, Верховна Рада України.

Оглядова стаття

ВСТУП. Останнім часом збільшилася кількість звернень і запитів з боку народних депутатів України та комітетів Верховної Ради України до банківських установ з метою отримання від них інформації, що становить банків-

ську таємницю. Це робиться з метою реалізації функції наглядової діяльності з боку народних депутатів Верховної Ради України. Проте Національний банк України розцінює це як втручання в його роботу і аргументує свою точку

зору тією обставиною, що така діяльність народних депутатів суперечить нормам Конституції України¹ та галузевого законодавства, яким на нормативному рівні впорядковується проблематика банківської таємниці. Водночас з метою належної законопроектної роботи у Верховній Раді України народним депутатам періодично потрібно отримувати доступ до інформації з обмеженим доступом і знайомитися з нею задля усунення колізій і прогалин у вітчизняному законодавстві. Саме тому належне правове регулювання доступу народних депутатів України до інформації, що становить банківську таємницю, і виокремлення її особливостей є нагальним питанням сьогодення.

МЕТА І ЗАВДАННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ. *Метою* статті є висвітлення особливостей депутатського запиту на отримання інформації, яка становить банківську таємницю. З урахуванням визначеної мети було окреслено такі *завдання*: 1) визначити підходи до необхідності надання народним депутатам права на отримання інформації, що становить банківську таємницю; 2) з'ясувати особливості отримання конфіденційної інформації з боку народного депутата України.

ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ. Питання банківської таємниці завжди перебувало і перебуває в полі зору вітчизняних дослідників. Воно досліджувалося багатьма вченими. Зокрема, О. Барновський (2014) розглядав його в розрізі вивчення питання безпеки банківської сфери. Ю. Білоусов (2009), Н. Михальчишин (2011), О. Бригінець (2017) займалися проблематикою розголошення інформації, яка становить банківську таємницю. О. Верба-Сидор та В. Братковський (2015), Ю. Казаков (2011; 2016), В. Корнієнко (2006) присвятили свої дослідження особливостям розслідування справ про розголошення банківської таємниці. С. Ємельянов (2011), В. Тімашов та О. Севастьяненко (2018), Є. Карманов (2001), Ю. Носік (2001) розглянули нормативні складові регулювання інформації з обмеженим доступом, що становить банківську таємницю. О. Мозолівська (2012) та Г. Кучерук (2020) розглядали питання особливостей розкриття інформації з обмеженим доступом.

Робота народних депутатів також постійно перебуває в полі зору дослідників. А. Філіпова (2022) вивчала особливості депутатсь-

ких запитів і звернень. О. Солонтай, А. Осіпов, А. Странніков, Л. Грицак (2016), В. Крижанівський, О. Крук, С. Лінецький (2019) комплексно дослідили особливості роботи народного депутата у Верховній Раді України. В. Кузьменко (2016), О. Клименко та Ю. Данилюк (2020), К. Ємельяненко (2022) досліджували депутатські звернення і запити в розрізі дотримання прав людини. Л. Щербанюк (2011) торкалася питання щодо юридичної відповідальності за невиконання вимог запиту народного депутата.

Звертаючись до напрацювань закордонних дослідників, можна зазначити, що питання депутатських звернень досліджується на доктринальному рівні. Зокрема, Д. Ліндел (1995) розглядав питання щодо обсягу повноважень депутатів та інформації, яку вони можуть отримати в межах запиту. Р. Макріді та Г. Гардінер (2010), досліджуючи привілеї парламентаріїв Австралії, побіжно торкалися питання запитів. О. Розенберг (2020) розглянув теоретичні засади депутатських запитів Європейського парламенту. І. Холланд (2004) присвятив своє дослідження практиці запитів парламентарів у Великій Британії. В. Паскалев (2002) розглядав запит парламентаря як елемент інституційного вдосконалення парламентаризму. Н. Кокс (2008; 2009) і Г. Лок (1983) досліджували особливості притягнення парламентарів до юридичної відповідальності за неналежне використання депутатських привілеїв, зокрема депутатського запиту.

Однак поза увагою вчених залишилося питання звернення народних депутатів, зокрема народного депутата України, до банківських установ з метою отримання інформації, яка становить банківську таємницю.

МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ. Методологічним підґрунтям роботи стала сукупність прийомів і методів наукового пізнання. Моделювання дозволило розглянути об'єкт дослідження з різних боків. Формально-юридичний та аксіологічний методи уможливили дослідити систему законодавства щодо роботи Верховної Ради України та банківської діяльності.

Системний підхід до досліджуваної проблеми дозволив розглянути її як цілісне уявлення і виокремити систему її елементів. З позиції синергетики окреслено всі елементи системи, які постійно змінюються, флюктують. Інформаційний підхід сприяв виявленню найхарактерніших для досліджуваного явища інформаційних аспектів. Пізнавальні можливості інформаційного підходу дозволили розглянути банківську таємницю в контексті інформації, її численних проявів. За допомогою аксіологічного підходу банківська таємниця

¹ Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр> (дата звернення: 20.01.2023).

розглядалась як певна цінність, зберігання якої покладено на банківську установу.

Нормативну основу дослідження становлять Конституція України, закони України «Про банки і банківську діяльність», «Про інформацію», постанова Кабінету Міністрів України «Про перелік відомостей, що не становлять комерційної таємниці» та інші нормативно-правові акти.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ДИСКУСІЯ. В умовах сьогодення інформація стає справжнім соціальним ресурсом, оскільки може допомогти людині адаптуватися до життя в умовах невизначеності, до постійних змін, сформуванню нових стереотипів поведінки з огляду на нові обставини. Вона є важливим джерелом для соціально-економічного, технологічного та культурного розвитку. Крім того, інформація сьогодні визначається як найважливіша цивілізаційна цінність і має домінуючий статус. Вона є цінною, якщо допомагає досягти мети. Одна й та сама інформація має різну значущість, якщо її розглядати з точки зору використання для досягнення певної мети (Пожуєв, 2010, с. 5). Інформація, що циркулює в інформаційному просторі, не є однорідною, відрізняється за змістом, значенням, призначенням, сферою використання, суспільною роллю та багатьма іншими ознаками. Тому виробити універсальні правові норми, які б однаковою мірою стосувалися будь-якої інформації, неможливо. З метою уможливлення визначення конкретних норм, які б враховували характерні ознаки певних груп (категорій, сукупностей тощо) інформації, Закон України «Про внесення змін до Закону України “Про інформацію”» від 13 січня 2011 року № 2938-VI поділяє інформацію за змістом на види (статті 10–19) та за порядком доступу – відкрита інформація та інформація з обмеженим доступом (статті 20–21). Інформацією з обмеженим доступом, відповідно до цього Закону, є конфіденційна, таємна та службова інформація (ч. 1 ст. 21) (Савицький, 2017, с. 123–124). Особливе місце посідає інформація з обмеженим доступом, до якої ми можемо віднести й банківську таємницю.

Правовий інститут банківської таємниці є обов'язковим атрибутом правової системи держави, зміст якої зумовлюється особливостями економіко-правової доктрини й формуванням нормативної бази. Сьогодні правовий режим банківської таємниці в Україні визначається Цивільним кодексом України¹, а та-

кож Законом України «Про банки і банківську діяльність»² від 7 грудня 2000 року. З огляду на те, що банківська таємниця є різновидом комерційної таємниці, вона регулюється Законом України «Про інформацію» від 2 жовтня 1992 року³ та статтями Господарського кодексу України⁴. Також необхідно згадати про постанову Кабінету Міністрів України «Про перелік відомостей, що не становлять комерційної таємниці»⁵ (Тімашов, Севастьяненко, 2018, с. 130). Отже, особливе і найважливіше місце в забезпеченні операційної безпеки окремих банків і банківського сектору в національній економіці посідає захист банківської таємниці. Банківська таємниця – це зобов'язання банку зберігати в таємниці інформацію про стан рахунку клієнта та його операції (Барановський, 2014, с. 25; Бригінець, 2017, 70).

Конфіденційне банківське обслуговування покликане захищати інтереси вкладників, які не бажають розголошувати інформацію про свій капітал, від зловмисних дій різних осіб, коли вони отримують конфіденційну інформацію про фінансові операції клієнтів (наприклад, для особистого використання власника або компанії). Водночас обмежений доступ до інформації передбачає приховування інформації та вчинення дій без публічного контролю, особливо для виправдання «брудних» грошей. Інакше кажучи, фінансова таємниця – це багатогранна категорія. Вона має правові, соціально-економічні, політичні, міжнародні, психологічні та етичні аспекти. Певні особливості

України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення: 20.01.2023).

² Про банки і банківську діяльність : Закон України від 07.12.2000 № 2121-III // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14> (дата звернення: 20.01.2023).

³ Про інформацію : Закон України від 02.10.1992 № 2657-XII // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12> (дата звернення: 20.01.2023).

⁴ Господарський кодекс України : Закон України від 16.01.2003 № 436-IV // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15> (дата звернення: 20.01.2023).

⁵ Про перелік відомостей, що не становлять комерційної таємниці : Постанова Кабінету Міністрів України від 09.08.1993 № 611 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/611-93-п> (дата звернення: 20.01.2023).

¹ Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 № 435-IV // БД «Законодавство

цього залежать від країни, чинного законодавства та міжнародних угод, наявності чи відсутності правових колізій, фінансово-господарської діяльності, різних систем фінансових інструментів, характеристики спеціального фонду компаній тощо (Барановський, 2014, с. 26). Як бачимо, можна навести низку аргументів як на користь існування банківської таємниці, так і проти.

Банки зобов'язані забезпечити збереження банківської таємниці шляхом: 1) обмеження кола осіб, які мають доступ до інформації, що становить банківську таємницю; 2) організації спеціального діловодства з документами, що містять банківську таємницю; 3) застосування технічних засобів для запобігання несанкціонованому доступу до електронних та інших носіїв інформації; 4) застосування застережень щодо збереження банківської таємниці й відповідальності за її розголошення в договорах та угодах між банком і клієнтом.

Службовці банку під час вступу на посаду підписують зобов'язання щодо збереження банківської таємниці. Керівники та службовці банків зобов'язані не розголошувати й не використовувати з вигодою для себе чи третіх осіб конфіденційну інформацію, яка стала відома їм під час виконання своїх службових обов'язків.

Приватні особи та організації, які під час виконання своїх функцій або надання послуг банку безпосередньо чи опосередковано отримали конфіденційну інформацію, зобов'язані не розголошувати її та не використовувати на свою користь чи на користь третіх осіб (Тімашов, Севастьяненко, 2018, с. 131).

Ще одним не менш важливим питанням є розкриття банківської таємниці, тобто правомірної передачі банками інформації, що становить банківську таємницю, у визначених випадках. Підстави для отримання такої інформації, а також вичерпний перелік органів, які мають на це право, передбачені ст. 62 Закону України «Про банки і банківську діяльність»¹ (Вакал, 2011). Зокрема, в рішенні ЄСПЛ у справі «*B.F.B. Villa-Nova v. Portugal*» (2015) зазначається, що банк цілком може відмовитися надати суду інформацію щодо одного зі своїх клієнтів; тоді суд першої інстанції або ухвалює рішення про те, що відмова є безпідставною, і надає рішення на «порушення», або визнає,

що відмова має підстави, і тоді або не виконує жодних дій, або передає цю справу до апеляційного суду, яким потім і ухвалюється рішення щодо порушення банківської таємниці, оскільки він має предметну юрисдикцію ухвалювати рішення, зваживши на обставини справи².

Як бачимо, питання дотримання банківської таємниці розглядається у вітчизняній політико-правовій практиці з різних сторін і потребує чіткого дослідження та визначення особливостей функціонування означеного інституту в нашій державі.

З огляду на складну ситуацію в Україні дотримання банківської таємниці має бути забезпечене на належному нормативному рівні. Проте діяльність органів державної влади періодично потребує доступу до означеної інформації. Так, на нашу думку, у першу чергу варто зупинитися на діяльності органу законодавчої влади нашої держави – Верховній Раді України, представники якого (народні депутати) періодично надають запити з метою отримання інформації з обмеженим доступом. Звичайно, ця інформація їм потрібна для проведення відповідної законопроектної роботи.

Інститут запиту народного депутата завдяки правовому та соціальному значенню є важливою формою парламентського контролю, і його впровадження є обов'язковим. Чинне законодавство зобов'язує керівників центральних і місцевих органів влади, до яких направлено запит, письмово повідомляти народного депутата України про результати його розгляду, невідкладно приймати депутата з питань депутатської діяльності та надавати йому необхідні документи. Депутат має право вимагати усунення виявлених порушень. Депутатський запит є реакцією парламентаря на порушення законності, прав громадянина, активної вимоги до органів влади, посадових осіб усунути правопорушення. Запит – це вимога народного депутата, акт державного значення, який породжує конкретну правову дію, вимагає прийняття рішення вищими гілками влади. Важливу роль у забезпеченні успішної реалізації питань, викладених у депутатському зверненні, відіграє чинна нормативно-правова база у Верховній Раді України (Держалюк, 2009, с. 93). Правовідносини, що виникають у результаті використання депутатського запиту, передбачають певні обов'язки його адресатів. Водночас наявність таких обов'язків означає, що за їхнє неналежне виконання,

¹ Про банки і банківську діяльність : Закон України від 07.12.2000 № 2121-III // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14> (дата звернення: 20.01.2023).

² Acórdão do Supremo Tribunal de Justiça, Processo 7078/18.9T9LSB-A.L1.S1 (2019), par. 50-55.

за вчинені у цьому контексті дії чи бездіяльність та їхні наслідки передбачена певна відповідальність адресатів депутатські запитів. Наявність і чітке визначення такої відповідальності могло би зробити депутатський запит ефективною індивідуальною та колективною формою контролю парламентом переважно дій виконавчої влади (Щербанюк, 2011, с. 110).

Дії, пов'язані з вирішенням порушених у зверненнях питань, здебільшого належать до повноважень народних депутатів, є індивідуальними справами, обов'язковими для виконання керівниками, відображають інтереси та світоглядні уподобання народного депутата, його ставлення до звернень та свідчать не лише про його особисту позицію. Його погляд на це питання стосується депутатської групи. Важливою справою в роботі помічників народного депутата є визначення проблем і матеріалів, які можуть бути підставою для звернення, шляхів остаточного вирішення порушених ними проблем.

Тому зазвичай переважають звернення індивідуального характеру. Проте коли йдеться про глобальні питання (бюджетні процедури, отримання пільг за рахунок бюджетних коштів, покращення соціального захисту населення, постраждалого внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС), колективне звернення також є доволі поширеною формою. Це результат спільних інтересів групи депутатів усередині неї. Хоча внесення пропозиції та обговорення відповіді на пленарному засіданні Верховної Ради України посідає вагоме місце серед депутатів як правлячої коаліції, так і опозиції (Держалюк, 2009, с. 95).

Водночас слід зауважити, що існують певні обмеження щодо кола суб'єктів запитів та звернень. Конституційний Суд України витлумачив перелік таких питань у своїх численних рішеннях. Депутат не має права звертатися із запитом та пропозиціями до органів і посадових осіб, що здійснюють функції дізнання і досудового слідства, пов'язані з виконанням розшукових та слідчих завдань у конкретних кримінальних справах. Чинним законодавством забороняється будь-який вплив на слідчого з метою вплинути на виконання ним службових обов'язків. Депутат не має права звертатися із запитом, пропозиціями та дорученнями до органів прокуратури та прокурорів в окремих справах, а також до слідчих прокуратури з питань, пов'язаних із досудовим розслідуванням кримінальних справ. Депутат не має права звертатися до судів, голів і суддів судів, органів служби безпеки із запитом чи пропозиціями щодо конкретних судо-

вих проваджень. Однак народний обранець може звертатися до керівників цих установ, але лише з питань, які не стосуються конкретних справ.

Також варто наголосити на тому, що гарантоване Конституцією України право народного депутата на депутатський запит та встановлене законом право на депутатське звернення є повноваженнями, що реалізуються незалежно одне від одного. Таким чином, депутатський запит може бути адресований відповідним органам чи посадовим особам незалежно від того, чи надіслав депутатський запит до цього органу чи посадової особи з цього ж питання народний депутат України раніше. У Конституції України цього не передбачено (Філіппова, 2022, с. 127–128).

У науковому середовищі немає єдиної думки щодо отримання народними обранцями інформації, яка становить банківську таємницю. З одного боку, отримання такої інформації підтримується, з іншого – наводяться аргументи, що заперечують таке право. Так, до вирішення цього питання передусім долучився Президент України. Зокрема, на його думку, народні депутати України, комітети Верховної Ради України не мають права направляти свої звернення до Національного банку України (будь-якого іншого банку) щодо витребування інформації, яка становить банківську таємницю. Також вони не мають права втручатися в діяльність Національного банку України щодо виконання покладених на нього функцій, надавати йому до виконання вказівки та інші доручення, оскільки це не відповідає чинному законодавству України (Конституції України, законам України «Про банки і банківську діяльність», «Про Національний банк України»). Однак слід зважати й на ту обставину, що народні обранці можуть звертатися до Національного банку України з питань, віднесених до його компетенції. Проте ці звернення повинні мати рекомендаційний, а не імперативний характер¹.

¹ Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Національного банку України про офіційне тлумачення положень статті 86, частини другої статті 89 Конституції України, частини другої статті 15, частини першої статті 16 Закону України «Про статус народного депутата України» (справа про звернення народних депутатів України до Національного банку України) : від 05.03.2003 № 5-рп/2003 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v005p710-03> (дата звернення: 20.01.2023).

Комітет Верховної Ради України з питань боротьби з організованою злочинністю та корупцією вважає, що народні депутати та комітети Верховної Ради України не мають права звертатися до банків і давати вказівки щодо інформації, що містить банківську таємницю. Національний банк України повинен вживати заходів щодо моніторингу та впливу на банки й осіб, які підлягають його нагляду, за дорученням народних депутатів¹. Крім того, слід зазначити, що відповідно до чинного законодавства народні депутати належать і до спеціальних суб'єктів незаконного використання інформації. Тому така точка зору виглядає цілком логічною, оскільки, маючи доступ до інформації з обмеженим доступом, завжди перед особою може виникати спокуса використати її в особистих інтересах.

Комітет Верховної Ради України з питань фінансів і банківської діяльності зазначив, що законодавством України народних депутатів України та комітети Верховної Ради України не віднесено до суб'єктів, яким розкривається банківська таємниця, а Закон України «Про Національний банк України» взагалі виключає їхнє право втручатися у здійснення банківського нагляду Національного банку України з метою впливу на банки та підконтрольних йому осіб. Однак народні представники та комітети Верховної Ради України мають право звернутися до Національного банку України з пропозицією щодо усунення окремих порушень законодавства у сфері банківської діяльності².

Генеральна прокуратура України теж дотримується точки зору, що народні депутати не можуть вимагати від банків надання конфіденційної інформації щодо фізичних та юридичних осіб³.

На захист твердження, що народні обранці мають право звертатися до банківських установ з метою отримання певної інформації, став Апарат Верховної Ради України. Він обґрунтовує право депутата звертатися до банківських установ за конфіденційною інформацією тим, що народні обранці можуть здійснювати свої повноваження через комітети Верховної Ради України. Тобто, роблячи запит через комітет Верховної Ради України до Національного банку України або іншої банківської установи, який має на меті отримання інформації з обмеженим доступом (банківської таємниці), народний депутат у такий спосіб може реалі-

зувати депутатські повноваження. Це знаходить своє відображення на нормативному рівні. Так, звертаючись до Конституції України, ми можемо відстежити, що депутат може разом з іншими видами своєї роботи здійснювати парламентський контроль (п. 33. ст. 85). Також Законом України «Про статус народного депутата» у п. 3 ст. 19 зазначається, що народний депутат як державний службовець має право доступу до будь-якої конфіденційної інформації, що стосується його діяльності. Повною мірою це стосується і банківської системи України⁴.

Служба безпеки України зазначає, що народні депутати України мають право вимагати від Голови Національного банку України надання інформації, що становить банківську таємницю, з питань здійснення депутатських повноважень, але не можуть давати доручення Національному банку України щодо здійснення заходів контролю та впливу на банки та осіб, на яких поширюється його контрольна діяльність⁵.

Також дискусія щодо вирішення цього питання точилася і серед народних депутатів України: одна частина депутатів обстоювали твердження, що депутатський запит та депутатське звернення не є абсолютними, а інші вважають, що комітети Верховної Ради України мають право звертатися до Національного банку України з питань депутатської діяльності, зокрема щодо надання інформації про банківську таємницю, здійснення нагляду за діяльністю банків та груп інтересів, застосування заходів впливу.

Крапку в цій ситуації поставив Конституційний Суд України, який дійшов висновку, що народний депутат України може вимагати від Голови Національного банку України та Національного банку України або їхніх посадових осіб надання відомостей, що становлять банківську таємницю. Запит має бути офіційно опрацьований Головою Національного банку України або іншими посадовими особами відповідно до вимог статей 60 та 62 Закону України «Про банки і банківську діяльність». Про результати перевірки потрібно інформувати народних депутатів України, тобто давати письмову обґрунтовану відповідь незалежно від дотримання умов заяви чи звернення⁶.

Під час законотворчої роботи, підготовки та попереднього розгляду питань, віднесених до відання Верховної Ради України, комітети

¹ Там само.

² Там само.

³ Там само.

⁴ Там само.

⁵ Там само.

⁶ Там само.

Верховної Ради України мають право збирати, вивчати та досліджувати відповідну інформацію. Це означає, що вони мають право звернутися до Національного банку України чи його посадових осіб з письмовою пропозицією щодо вжиття певних заходів, зробити офіційну заяву чи зайняти позицію з окремих питань, зокрема надання інформації, що становить банківську таємницю, здійснення наглядової діяльності та впливу на банки і осіб, щодо яких поширюється наглядова діяльність Національного банку України¹. Комітети Верховної Ради України є однією з основних форм організації роботи Верховної Ради України і народних депутатів України. Вони, зокрема, забезпечують неперервність функціонування парламенту та здійснення його функцій, участь депутатів в їх діяльності, ефективність реалізації парламентських функцій на основі функціональної та галузевої спеціалізації окремих комітетів тощо. Комітети парламенту активно сприяють реалізації компетенції Верховної Ради України, зокрема її контрольної функції (Лінецький, Кушніренко, 2015, с. 11)

Посадові особи Національного банку України незалежно від того, як вони вирішують проблеми, зазначені у зверненнях і скаргах, зобов'язані їх досліджувати та давати за результатами розслідування обґрунтовані відповіді.

Комітети Верховної Ради України мають право збирати та вивчати відповідну інформацію під час законотворчої роботи, підготовки та попереднього розгляду питань, віднесених до відання Верховної Ради України. Інакше кажучи, вони мають право робити письмові, офіційні заяви до Національного банку України або його посадових осіб, зокрема щодо надання банківської конфіденційної інформації з окремих питань, а також здійснення заходів контролю та заходів впливу на банки та підконтрольних Національному банку України осіб². Безумовно, наглядова діяльність посідає важливе місце в роботі будь-якого парламенту. Це пояснюється тим, що здійснення контрольних функцій парламентом легітимізується згодою народу на набуття контрольних повноважень відповідальним органом (парламентом) під час парламентських виборів.

Важливість парламентського контролю полягає також у тому, що він здійснюється з метою забезпечення більш ефективної діяльності влади, злагодженості всієї державної системи, запобігання порушенням прав і сво-

бод людини та громадянина. Завдяки цьому контролю законодавець може належним чином реагувати на здобутки та недоліки своїх попередників; досягається цілеспрямована та ефективна реалізація законодавства; державна політика залишається відкритою для потреб і проблем людей; існує можливість виявити та змінити проблемні закони.

Парламентський контроль комітетами Верховної Ради України визначається як різновид прямого парламентського контролю, що здійснюється у прямій і опосередкованій, внутрішній і зовнішній, неформальній, правовій і політичній формах відповідно до багаторівневої структуризації контролю за діяльністю.

Водночас у юридичній літературі також наголошується на важливості парламентського контролю як привілейованого засобу забезпечення дотримання прав і свобод людини та громадянина. Здатність Верховної Ради України впливати на механізм забезпечення прав і свобод людини та громадянина залежить від якості контрольної діяльності її комітетів і комісій (Лінецький, Кушніренко, 2015, с. 6).

ВИСНОВКИ. У науковій літературі та поглядах представників органів державної влади відсутній єдиний підхід до необхідності надання народним депутатам права на отримання інформації, що становить банківську таємницю. Представники кожної зі сторін наводять аргументи на свою користь, спираючись на чинне законодавство України. Крапка у вирішенні цього питання була поставлена лише за допомогою рішення Конституційного Суду України.

Звернення до банківської установи за отриманням конфіденційної інформації з боку народного депутата України перебуває в межах чинного законодавства. Однак воно має вчинятися лише в чітко визначених чинним законодавством межах: інформація необхідна для проведення законопроектної роботи; питання, що розглядаються і пов'язані з отриманням такої інформації, мають бути віднесені до повноважень Верховної Ради України і обов'язково розміщені на офіційному вебсайті Верховної Ради після знеособлення персональних даних відповідно до вимог законодавства про захист персональних даних. Тексти депутатських запитів розміщуються на офіційному вебсайті Верховної Ради протягом п'яти робочих днів після їх направлення. Тексти відповідей на депутатські запити розміщуються на офіційному вебсайті Верховної Ради протягом п'яти робочих днів після їх одержання, що регламентується п. 4. ст. 224

¹ Там само.

² Там само.

Закону України «Про Регламент Верховної Ради України»¹.

Передбачається, що звернення до банківських установ з метою отримання інформації з обмеженим доступом за певною процедурою може вчинятися одноосібно або через діяльність комітетів Верховної Ради України. Таким чином комітети реалізують свої контрольні повноваження. Ефективне функціонування будь-якого органу державної влади неможливе

без налагодження дієвої системи контролю за виконанням прийнятих ним рішень, адже сама ефективність будь-якого рішення залежить від контролю. Тому він є елементом державної влади. Його важливість виявляється в діяльності окремих державних органів, зокрема структурним виокремленням контрольної функції у самостійну, відносно незалежну від реалізації інших функцій відповідного органу функцію, хоча і системно пов'язану з ними.

СПИСОК БІБЛІОГРАФІЧНИХ ПОСИЛАНЬ

1. Барановський О. Безпека банківської сфери. *Вісник Національного банку України*. 2014. № 6. С. 20–27.
2. Білоусов Ю. В., Бондаренко-Зелінська Н. Л. Проблемні питання провадження у зв'язку із розголошенням інформації, яка містить банківську таємницю, щодо фізичних та юридичних осіб. *Університетські наукові записки*. 2009. № 4. С. 24–32.
3. Бригінець О. О. Сутність комерційної або банківської таємниці як об'єкта злочинних посягань. *Економіка та право*. 2017. № 3. С. 69–73.
4. Вакал А. С. Правовий режим регулювання інституту банківської таємниці в Україні та напрямки його вдосконалення. *Молодіжний науковий вісник Української академії банківської справи Національного банку України*. 2011. № 2. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/57423/7/Vakal.pdf> (дата звернення: 20.01.2023).
5. Верба-Сидор О. Б., Братковський В. М. Правове регулювання підсудності справ про розкриття банківської таємниці. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2015. № 1. С. 127–135.
6. Держалюк О. М. Рівень контролю за реалізацією запитів народних депутатів (на прикладі діяльності апарату Верховної Ради України). *Часопис Київського університету права*. 2009. № 1. С. 93–99.
7. Ємельяненко К. О. Депутатський запит як інструмент забезпечення екологічної безпеки громади. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція*. 2022. № 57. С. 32–36. DOI: <https://doi.org/10.32841/2307-1745.2022.57.7>.
8. Ємельянов С. Л. Проблемні аспекти організаційно-правового захисту банківської таємниці в Україні. *Право і безпека*. 2011. № 3 (40). С. 194–199.
9. Ємельянов С. Л. Стан та розвиток правового інституту професійної таємниці в Україні. *Право і безпека*. 2011. № 5 (42). С. 52–57.
10. Закон України «Про засади запобігання і протидії корупції»: наук.-практ. комент. / за заг. ред В. В. Коваленка. Київ: Скіф, 2012. 512 с.
11. Казаков Ю. Проблеми процесуального використання інформації, що містить банківську таємницю. *Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка. Серія: Юридичні науки*. 2011. № 88. С. 96–98.
12. Казаков Ю. Ю. Сучасні тенденції розширення кола суб'єктів, які мають право вимагати розкриття інформації, що містить банківську таємницю в українському законодавстві, як ознака трансформаційних змін інституту банківської таємниці. *Правова держава*. 2016. № 21. С. 31–38.
13. Карманов Є. Банківська таємниця як об'єкт цивільно-правового регулювання. *Право України*. 2001. № 12. С. 110–113.
14. Клименко О., Данилюк Ю. Сучасні тенденції розвитку законодавства про статус народного депутата України. *Право України*. 2020. № 12. С. 184–199. DOI: <https://doi.org/10.33498/louu-2020-12-184>.
15. Корнієнко В. В. Взаємодія правоохоронних органів з банками, контролюючими та наглядовими органами при розслідуванні злочинів у банківській сфері. *Вісник Національного університету внутрішніх справ*. 2006. Вип. 35. С. 184–191.
16. Крижанівський В. П., Крук О. І., Лінецький С. В. Діяльність народного депутата України у Верховній Раді України: посіб. для народ. депутатів України. Київ: Друкарський дім Олега Федорова, 2019. 104 с.
17. Кузьменко В. Б. Право народних депутатів України на захист інтересів своїх виборців: проблемні питання реалізації. *Актуальні проблеми політики*. 2016. Вип. 58. С. 257–266.

¹ Про Регламент Верховної Ради України: Закон України від 10.02.2010 № 1861-V // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1861-17> (дата звернення: 20.01.2023).

18. Кучерук Г. Новий погляд на порядок розкриття банківської таємниці правоохоронними органами в контексті останніх законодавчих змін. *Юридичний вісник*. 2020. № 6. С. 326–336. DOI: <https://doi.org/10.32837/yuv.v0i6.2063>.
19. Лінецький С., Кушніренко В. Контрольні повноваження комітетів Верховної Ради України. Київ, 2015. 48 с.
20. Михальчишин Н. Л. Проблема закритості інформації, яка містить банківську таємницю. *Вісник Волинського інституту економіки та менеджменту*. 2011. № 2. С. 226–235.
21. Мозолєвська О. М. Розкриття інформації з обмеженим доступом з санкції місцевого загального суду. *Форум права*. 2012. № 2. С. 466–469. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2012_2_74.pdf (дата звернення: 20.01.2023).
22. Носік Ю. Правовий режим банківської таємниці в Україні. *Правове, нормативне та методологічне забезпечення системи захисту інформації в Україні*. 2001. Вип. 2. С. 30–38.
23. Пожуєв В. І. Осмислення місця і ролі інформації у сучасному суспільстві. *Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2010. Вип. 42. С. 4–13.
24. Савицький В. Т. Доступ і обмежений доступ до інформації: забезпечена свобода і застережна небезпека. *Університетські наукові записки*. 2017. № 64. С. 116–135.
25. Солонгай О., Осіпов А., Странніков А., Грицак Л. Депутат та його команда : навч. посіб. / за ред. О. Солонгай. Київ, 2016. 316 с.
26. Тімашов В., Севастьяненко О. Правове регулювання банківської таємниці. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 11. С. 130–134.
27. Філіппова А. Ю. Запити і звернення як інструменти діяльності народного депутата. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 10. С. 126–129. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-10/27>.
28. Щербанюк Л. М. Питання юридичної відповідальності адресатів права депутатського запиту в Україні. *Часопис Київського університету права*. 2011. № 1. С. 110–112.
29. Cox N. Parliamentary Privilege Revisited. *Auckland District Law Society*. 2009. No. 3. URL: <https://research.aber.ac.uk/en/publications/parliamentary-privilege-revisited> (дата звернення: 20.01.2023).
30. Cox N. The Privileges Committee of Parliament and the Discipline of Members of Parliament. *Auckland District Law Society*. 2008. No. 1. URL: https://www.researchgate.net/publication/46574098_The_Privileges_Committee_of_Parliament_and_the_Discipline_of_Members_of_Parliament (дата звернення: 20.01.2023).
31. Holland I. Reforming the Conventions Regarding Parliamentary Scrutiny of Ministerial Actions. *Australian Journal of Public Administration*. 2004. No. 63 (2). Pp. 3–15.
32. Lindell G. Parliamentary Inquiries and Government Witnesses. *Melbourne University Law Review*. 1995. Vol. 20, No. 2. Pp. 383–422.
33. Lock G. F. Labour Law, Parliamentary Staff and Parliamentary Privilege. *Industrial Law Journal*. 1983. Vol. 12, Iss. 1. Pp. 28–37. DOI: <https://doi.org/10.1093/ilj/12.1.28>.
34. Macreadie R., Gardiner G. An Introduction to Parliamentary Privilege : Research Paper. London, 2010. 64 p. DOI: <https://doi.org/10.13140/RG.2.1.2674.6723>.
35. Paskalev V. Institutionalization of parliamentary control over the administration. Sofia, 2002. 85 p.
36. Rozenberg O. Inquiries by Parliaments: The political use of a democratic right. March 2020 // European Parliament : сайт. URL: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2020/648709/IPOL_STU\(2020\)648709_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2020/648709/IPOL_STU(2020)648709_EN.pdf) (дата звернення: 20.01.2023).

Надійшла до редакції: 25.01.2023

Прийнята до опублікування: 04.03.2023

REFERENCES

1. Baranovskyi, O. (2014). Security of the banking sector. *Bulletin of the National Bank of Ukraine*, 6, 20-27.
2. Bilousov, Yu. V., & Bondarenko-Zelinska, N. L. (2009). Problematic issues of proceedings in connection with the disclosure of information containing banking secrecy in relation to individuals and legal entities. *University Research Notes*, 4, 24-32.
3. Bryhinets, O. O. (2017). The Essence of Commercial or Banking Secrets as an Object of Criminal Attacks. *Economics and Law*, 3, 69-73.
4. Cox, N. (2008). The Privileges Committee of Parliament and the Discipline of Members of Parliament. *Auckland District Law Society*, 1. https://www.researchgate.net/publication/46574098_The_Privileges_Committee_of_Parliament_and_the_Discipline_of_Members_of_Parliament.
5. Cox, N. (2009). Parliamentary Privilege Revisited. *Auckland District Law Society*, 3. <https://research.aber.ac.uk/en/publications/parliamentary-privilege-revisited>.
6. Derzhaliuk, O. M. (2009). The level of control over the implementation of MPs' inquiries (on the Example of the Verkhovna Rada of Ukraine). *Law Review of Kyiv University of Law*, 1, 93-99.

7. Filippova, A. Yu. (2022). Requests and appeals as tools of the activities of the people's deputy. *Juridical Scientific and Electronic Journal*, 10, 126-129. <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-10/27>.
8. Holland, I. (2004). Reforming the Conventions Regarding Parliamentary Scrutiny of Ministerial Actions. *Australian Journal of Public Administration*, 63(2), 3-15.
9. Kaminska, N. V., Kopan, O. V., Kolb, O. H. et al. (2012). *The Law of Ukraine "On Principles of Preventing and Combating Corruption"* (V. V. Kovalenko, Ed.). Scythian.
10. Karmanov, Ye. (2001). Bank secrecy as an object of civil law regulation. *Law of Ukraine*, 12, 110-113.
11. Kazakov, Yu. Yu. (2011). Problems of Procedural Use of Information Containing Bank Secrecy. *Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv. Series: Legal Sciences*, 88, 96-98.
12. Kazakov, Yu. Yu. (2016). Current trends of expansion of subjects that may require disclosure of bank secrecy in Ukrainian legislation as a sign of transformations of the institute of banking secrets. *Constitutional State*, 21, 31-38.
13. Klymenko, O., & Danyliuk, Yu. (2020). Current trends in the development of legislation on the status of people's deputy of Ukraine. *Law of Ukraine*, 12, 184-199. <https://doi.org/10.33498/louu-2020-12-184>.
14. Korniienko, V. V. (2006). Interaction of law enforcement agencies with banks, controlling and supervisory authorities in the investigation of crimes in the banking sector. *Bulletin of the National University of Internal Affairs*, 35, 184-191.
15. Kryzhanivskiy, V. P., Kruk, O. I., & Linetskiy, S. V. (2019). *Activities of the people's deputy of Ukraine in the Verkhovna Rada of Ukraine*. Oleg Fedorov Printing House.
16. Kucheruk, H. (2020). New view on the procedure for disclosure of banking secrets to law enforcement authorities in the context of the last legislative changes. *Law Herald*, 6, 326-336. <https://doi.org/10.32837/yuv.v0i6.2063>.
17. Kuzmenko, V. B. (2016). The right of people's deputies of Ukraine to protect the interests of their voters: problematic issues of implementation. *Actual Problems of Politics*, 58, 257-266.
18. Lindell, G. (1995). Parliamentary Inquiries and Government Witnesses. *Melbourne University Law Review*, 20(2), 383-422.
19. Linetskiy, S., & Kushnirenko, V. (2015). *Controlling powers of the committees of the Verkhovna Rada of Ukraine*. Kyiv.
20. Lock, G. F. (1983). Labour Law, Parliamentary Staff and Parliamentary Privilege. *Industrial Law Journal*, 12(1), 28-37. <https://doi.org/10.1093/ilj/12.1.28>.
21. Macreadie, R., & Gardiner, G. (2010). *An Introduction to Parliamentary Privilege*. London. <https://doi.org/10.13140/RG.2.1.2674.6723>.
22. Mozolevska, O. M. (2012). Disclosure of restricted information with the authorization of a local general court. *Forum of Law*, 2, 466-469. http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2012_2_74.pdf.
23. Mykhalchyshyn, N. L. (2011). The problem of secrecy of information containing bank secrecy. *Bulletin of the Volyn Institute of Economics and Management*, 2, 226-235.
24. Nosik, Yu. (2001). Legal regime of bank secrecy in Ukraine. *Legal, Regulatory and Methodological Support of the Information Security System in Ukraine*, 2, 30-38.
25. Paskalev, V. (2002). *Institutionalization of parliamentary control over the administration*. Sofia.
26. Pozhnev, V. I. (2010). Comprehension of the information place and role in modern society. *Humanities Bulletin of Zaporizhzh State Engineering Academy*, 42, 4-13.
27. Rozenberg, O. (2020). *Inquiries by Parliaments: The political use of a democratic right*. European Parliament. [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2020/648709/IPOL_STU\(2020\)648709_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2020/648709/IPOL_STU(2020)648709_EN.pdf).
28. Savytskyi, V. T. (2017). Access and Restriction of Access to Information: Provided Freedom and Precautionary Danger. *University Scientific Notes*, 64, 116-135.
29. Shcherbaniuk, L. M. (2011). Legal liability of the addressees of the right of parliamentary inquiry in Ukraine. *Law Review of Kyiv University of Law*, 1, 110-112.
30. Solontai, O., Osipov, A., Strannikov, A., & Hrytsak, L. (2016). *MP and his team* (O. Solontai, Ed.). International Republican Institute.
31. Timashov, V., & Sevastianenko, O. (2018). Legal regulation of banking secrecy. *Entrepreneurship, Economy and Law*, 11, 130-134.
32. Vakal, A. S. (2011). Legal Regime of Regulation of the Institute of Bank Secrecy in Ukraine and Directions for its Improvement. *Youth Scientific Bulletin of the Ukrainian Academy of Banking of the National Bank of Ukraine*, 2. <https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/57423/7/Vakal.pdf>.
33. Verba-Sydor, O. B., & Bratkovskiy, V. M. (2015). Legal Regulation of the Court Jurisdiction of Bank Secrecy Disclosure Cases. *Scientific Bulletin of Lviv State University of Internal Affairs*, 1, 127-135.
34. Yemelianenko, K. O. (2022). Deputy's request as a tool for ensuring environmental safety of the community. *Scientific Herald of International Humanitarian University*, 57, 32-36. <https://doi.org/10.32841/2307-1745.2022.57.7>.

35. Yemeljanov, S. L. (2011). Problematic Aspects of Organizational and Legal Protection of Bank Secrecy in Ukraine. *Law and Safety*, 3(40), 194-199.

36. Yemeljanov, S. L. (2011). Status and development of the legal institution of professional secrecy in Ukraine. *Law and Safety*, 5(42), 52-57.

Received the editorial office: 25 January 2023

Accepted for publication: 4 March 2023

KRYSTYNA VOLODYMYRIVNA KYSYLOVA,

Candidate of Law,

Kharkiv National University of Internal Affairs,

Department of Fundamental and Legal Disciplines;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6872-5209>,

e-mail: kisileva.k@ukr.net;

DARIA VIKTORIVNA KOROBTSOVA,

Candidate of Law, Associate Professor,

Kharkiv National University of Internal Affairs,

Department of Legal Support of Entrepreneurial

Activity and Financial Security;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2571-8433>,

e-mail: korobczovad@gmail.com

**A DEPUTY'S REQUEST FOR INFORMATION CONTAINING BANK SECRECY
IN UKRAINE: AN URGENT ISSUE OF THE PRESENT**

The article is devoted to the study of the peculiarities of a People's Deputy of Ukraine's request to banking institutions with the purpose of obtaining information containing bank secrecy.

It is emphasized that today information is an important resource for socio-economic, technological and cultural development. In addition, information is defined as the most important civilisational value and has a dominant status. Considering this, the institute of bank secrecy is a mandatory attribute of the legal system of the State, the content of which is determined by the peculiarities of economic and legal doctrine and the formation of the regulatory framework. The author analyses the system of legal acts which regulate the proper functioning of the legal regime of banking secrecy. The main ways in which banks are obliged to ensure the preservation of bank secrecy are identified. Attention is focused on the regulatory framework that establishes an comprehensive list of grounds for obtaining information containing bank secrecy and the bodies entitled to receive such information.

The two main positions on the need to provide the People's Deputies with the right to obtain information constituting bank secrecy are outlined. Representatives of the first position focus on the fact that People's Deputies should not have access to bank secrecy; the representatives of the second one, on the contrary, justify their position by the necessity and competence of People's Deputies to receive such information. Each of the parties relies on the current legislation of Ukraine to argue its views. The final point on the resolution of this issue was established only by the decision of the Constitutional Court of Ukraine.

It has been established that the possibility of a request by a People's Deputy of Ukraine to a banking institution to obtain confidential information is provided for in the current legislation, but only within clearly defined limits, namely: the information is necessary for the legislative work; the issues under consideration and related to obtaining such information should be within the powers of the Verkhovna Rada of Ukraine.

It is noted that a request to banking institutions to obtain information with restricted access under a certain procedure may be submitted either individually or through the activities of the Verkhovna Rada of Ukraine committees.

Key words: *People's Deputy of Ukraine, bank secrecy, National Bank of Ukraine, Constitutional Court of Ukraine, deputy's request, information with restricted access, Verkhovna Rada of Ukraine.*

Цитування (ДСТУ 8302:2015): Кисильова К. В., Коробцова Д. В. Депутатський запит на отримання інформації, що становить банківську таємницю в Україні: нагальне питання сьогодення. *Право і безпека*. 2023. № 2 (89). С. 187–197. DOI: <https://doi.org/10.32631/pb.2023.2.17>.

Citation (APA): Kysylova, K. V., & Korobtsova, D. V. (2023). A deputy's request for information containing bank secrecy in Ukraine: an urgent issue of the present. *Law and Safety*, 2(89), 187–197. <https://doi.org/10.32631/pb.2023.2.17>.